

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ІНШОМОВНОМУ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОМУ ЧИТАННЮ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Кафедра ділової іноземної мови

та міжнародної комунікації

Чередніченко Г.А., Шапран Л.Ю., Куниця Л.І. Методика навчання іношомовному професійно-орієнтованому читанню студентів немовних вищих навчальних закладів. В статті авторами розглянуто основні види вправ та завдань для навчання іношомовному професійно-орієнтованому читанню студентів немовних вищих навчальних закладах.

Ключові слова: професійно орієнтоване читання, професійна інформація, спеціальна іношомовна література.

МЕТОДИКА ОБУЧЕНИЯ ИНОЯЗЫЧНОМУ ПРОФЕССИОНАЛЬНО ОРИЕНТИРОВАННОМУ ЧТЕНИЮ СТУДЕНТОВ НЕЯЗЫКОВЫХ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

Чередниченко Г.А., Шапран Л.Ю., Куниця Л.И. Методика обучения иноязычному профессионально ориентированному чтению студентов неязыковых высших учебных заведений. В статье авторами рассмотрены основные виды упражнений та заданий для обучения иноязычному профессионально ориентированному чтению студентов неязыковых высших учебных заведений.

Ключевые слова: профессионально ориентированное чтение, профессиональная подготовка, специальная иноязычная литература.

THE METHODOLOGY OF TEACHING STUDENTS OF UNLINGUISTIC HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS FOREIGN PROFESSIONALY ORIENTED READING

Cherednichenko Halina, Shapran Lyudmila, Kunitsa Lyudmila. The methodology of teaching students of unlinguistic higher educational establishments foreign professionally oriented reading. In the article authors discovered the main kinds of exercises and tasks to teach students of unlinguistic higher educational establishments foreign professionally oriented reading.

Keywords: professionally oriented reading, professional preparation, special foreign literature.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Іношомовне професійно орієнтоване читання — складова частина діяльності фахівців різних галузей. Воно задовольняє потреби в отриманні нової професійної інформації. Вміння читати й розуміти таку інформацію має першорядне значення у практичній роботі майбутнього фахівця після

закінчення вищого навчального закладу, коли виникає потреба ознайомлення з великим обсягом іноземної літератури з фаху. Але розвиток навичок читання і розуміння текстів неможливий і без тісного зв'язку з іншими видами роботи над мовним матеріалом, у першу чергу з роботою над лексикою та граматику цієї мови [2:74-75].

В останні роки інтерес до оволодіння іноземною мовою (в першу чергу, англійською) значно зріс. З розвитком засобів масової комунікації, особливо мережі Інтернет, професійна інформація стає більш доступною. Та, незважаючи на наявність потреби і усвідомленої мотивації в оволодінні англійською мовою, більша частина випускників вищих навчальних закладів не в змозі користуватись нею у своїй професійній діяльності [6:3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За останні десятиріччя у контексті проблеми, що розглядається, було проведено велику кількість наукових досліджень. Низку фундаментальних праць з навчання іншомовного читання виконано Г.В.Барабановою (2005), З.І.Кличніковою (1983), Т.С.Серовою (1988), С.К.Фоломкіною (1987). Зокрема дослідження Т.С.Серової та Г.В.Барабанової присвячені концепції навчання професійно орієнтованому читанню.

Існує також велика кількість дисертаційних досліджень, в яких досліджено когнітивно-комунікативну методика навчання іншомовного читання (Г.В. Барабанова, Т.Д. Шевченко), розроблено методика навчання самостійного читання іншомовних текстів (М.А.Алієва, Н.М.Магазова, І.Д.Трофімова), побудовано професійно спрямовані та спеціалізовані курси навчання іншомовного читання (О.С.Балахонов, Л.В.Добровольская, Т.Г.Клепикова, С.Л.Мерцалова) тощо.

Мета статті - розглянути основні види вправ та завдань, що спрямовані на формування умінь професійно орієнтованого читання у студентів немовних ВНЗ.

Виклад основного матеріалу. Вивчення іноземних мов у немовних вищих навчальних закладах є професійно спрямованим. Це означає, що мови викладаються з метою навчити студентів застосовувати їх у своїй професійній діяльності, тобто читати спеціальну іншомовну літературу для отримання потрібної інформації, а також вміти спілкуватись із зарубіжними колегами з професійних питань [6:12].

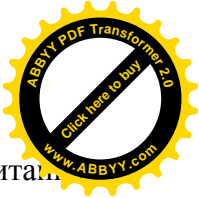
Початок професійно орієнтованого навчання іноземної мови був покладений у першій половині ХХ ст. в США, де з'явилися перші мовні курси німецької мови для вчених. Дослідники встановили, що під час навчання професійно-орієнтованої мови студенти вивчають іноземну мову не в повному обсязі, а в такому, що є достатнім для їх професійної діяльності.

Нова програма з іноземної мови для немовних вищих навчальних закладів передбачає оволодіння вмінням пошуку інформації для професійно орієнтованого читання та аналізу англійськомовних джерел [8:54].

Тексти фахового спрямування є джерелом для розширення фахового термінологічного словника, предметом читання та обговорення на заняттях, основою для використання в ситуаціях мовлення, для аудіювання, тобто для цілеспрямованої і продуктивної мовленнєвої діяльності студентів.

Основні завдання, що стоять перед студентами в процесі вивчення професійно-орієнтованої літератури на іноземній мові:

- 1) отримання інформації, яка б доповнювала та поглиблювала навчальний матеріал, що опановується студентами в процесі вивчення профільних дисциплін навчального плану;

2) формування необхідних навичок щодо подальшого самостійного читання літератури за фахом [1:76].

Відповідно до зазначених завдань доцільними є наступні види роботи з оволодіння навичками читання літератури за фахом:

- робота з оригінальними професійно-орієнтованими текстами, а саме аналітико-синтетичне (і обов'язково екстенсивне) читання з відповідним контролем розуміння прочитаного у процесі аудиторних занять;
- виконання ефективних вправ (на спеціально підбраному для цього матеріалі) до і після читання професійно-орієнтованих текстів.

Окресливши тематику фахових текстів та відібравши термінологічну лексику для активного засвоєння студентами, потрібно створити комплекс вправ з метою вирішення комунікативних і пізнавальних задач при роботі з фаховою літературою. Цей комплекс вправ можна поділити на дві групи:

1) лексико-граматичні вправи, які передбачають багаторазове виконання завдань одного типу і формують механізми читання з безпосереднім розумінням прочитаного; ці вправи спрямовані на формування навичок читання;

2) вправи, які мають своїм об'єктом зміст наукового тексту, отримання фактичної інформації та її осмислення, а тому передбачають одночасне вирішення розумових завдань різного плану; ці вправи спрямовані на формування вмій читання.

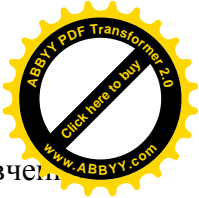
Робота над текстом за фахом починається з подачі та фонетичного опрацювання термінів і термінологічних словосполучень як ізольовано, так і в реченнях при виконанні умовно-мовленневих вправ рецептивного і репродуктивного характеру. Такі вправи, на думку М.В.Ляховицького [5:36], допоможуть краще усвідомити правила утворення дериватів і способів конверсії слів, переосмислити вживання загальнонавчаних лексичних одиниць, які в новій якості набувають термінологічного значення, і поступово здогадатися чи зрозуміти значення того чи іншого терміна або термінологічного словосполучення.

К.Ф.Кусько вважає, що "текст за фахом - це передусім засіб становлення та розвитку професійної, точніше мовнопрофесійної майстерності"[4:17].

На важливість правильного підбору текстів вказує С.К. Фоломкіна. На її думку, текст виступає "як основна комунікативна одиниця, якою користується людина в мовленнєвій діяльності" [7:47].

Як свідчить практика, на початковому етапі вивчення англійської мови професійного спрямування студенти більш зацікавлено й продуктивно опрацьовують термінологію сучасних текстів науково-популярного стилю. А студенти старших курсів, в яких уже сформовано предметно-понятійну базу, які розуміють терміни рідною мовою, опрацьовують самостійно термінологію з неадаптованих автентичних текстів наукового стилю. Такий вид "ознайомлювального" або "пошукового" читання необхідний студентам як для підготовки до написання рефератів, доповідей так і для майбутнього професійного росту, поглиблення знань з фаху.

Для семантизації термінів доцільно застосовувати такі способи: визначення похідних термінів; деривація термінів; пояснення термінів засобами англійської мови; підбір термінологічних синонімів; підбір антонімічних термінів; порівняння термінів британського та американського варіантів англійської мови; переклад [3:55].

Для надбання необхідних навичок для подальшого самостійного вивчення професійно-орієнтованої літератури студентам доцільно виконувати вправи, спрямовані на:

- ✓ впізнання (ідентифікацію) невідомих слів за асоціацією, із контексту, за словотворчими елементами, по приналежності до групи інтернаціональних слів
- ✓ впізнання мовних моделей у процесі читання, тобто розуміння мовних зразків, що мають в основі ту або іншу модель, характерну для певного виду фахової літератури;
- ✓ уміння користуватися словниками та довідниками.

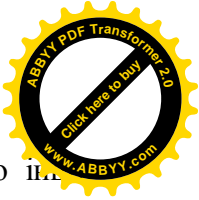
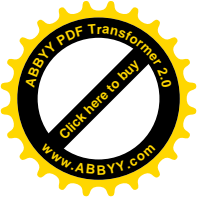
Для подолання граматичних труднощів під час роботи з текстами необхідно сформулювати у студентів відповідні навички та довести їх до автоматизму. Для досягнення цієї мети доцільно виробляти вміння пізнавати та виділяти в тексті характерні для нього мовні моделі. У процесі навчання читанню важливо, щоб студенти за сукупністю окремих слів бачили у реченні певний взаємозв'язок цих слів, який складає не менш визначену структуру - мовну модель.

Лексико-граматичні вправи можуть бути не пов'язаними зі змістом тексту, хоча повинні містити лексику та граматичні явища, які зустрічаються в тексті та які необхідно опрацювати, що сприятиме розумінню тексту під час його читання. Якщо вправи супроводжуються чітко сформульованими завданнями, інструкціями та поясненнями, то їх можна запропонувати виконати самостійно в аудиторії чи під час самостійної роботи. Такі вправи варто забезпечити ключами для самоконтролю. І не варто боятися того, що студенти скористаються ними без самостійного виконання завдань. Якщо вони будуть зацікавлені в кінцевому результаті, мотивація навчання мови буде високою, то, безумовно, будуть виконувати все самостійно. На наш погляд, результативними є, наприклад, граматичні вправи, які в завданні, крім прикладу чи моделі, містять короткий теоретичний виклад граматичного явища.

До передтекстових лексичних вправ варто було б включати: вправи на вимову з транскрипцією або завдання перевірити вимову в словнику; вправи на словотворення - визначення частин мови за словотворчими елементами, утворення слів за допомогою різних способів словотворення (ці вправи є корисними для поповнення словникового запасу, а також для вільного орієнтування в реченні); вправи на синоніми, антоніми; визначення значення слова за його дефініцією; переклад інтернаціональних слів; поєднання слів англійською мовою з їх українськими еквівалентами; завдання, які вимагають використання словників - двомовних або англо-англійських тощо.

Лексико-граматичні вправи також корисно давати і після читання тексту, тому що вони дають можливість ще раз зупинитися на тому чи іншому граматичному явищі, яке може викликати певні труднощі, або відпрацювати вживання лексики, що корисно як для читання наступного тексту, так і для усного мовлення, якщо в цьому є потреба. Такі вправи також можна запропонувати виконати самостійно і розробити до них ключі. Вправи можна пропонувати робити як письмово, так і усно або і так, і так, щоб мати змогу залучати різні види пам'яті: і зорову, і слухову, і моторну. Кожна людина має свої особливості і може вирішити сама, яким чином їй краще виконати завдання, якщо немає спеціальної вказівки викладача.

На заключному етапі роботи доцільне виконання вправ з самим текстом. Ці вправи відрізняються від приведених вище лише тим, що основою для роботи служить текст, і

студентам дається завдання самостійно вибрати з тексту і семантизувати ті або інші похідні слова.

Перед читанням тексту ставити перед студентами ті або інші завдання, щоб поступово знайомити їх із специфікою читання спеціальної літератури і виробити у них тверді вміння та навички, необхідні в майбутній професійній діяльності:

1) виділити головну думку; 2) вибрати необхідні деталі; 3) конспективно передати зміст прочитаного на рідній мові; 4) узагальнити прочитане; 5) швидко проглянути текст і вибрати основні наукові факти; 6) знайти відповіді на поставлені запитання; 7) прочитати схему або зобразити прочитане схематично або у вигляді малюнку; 8) знайти потрібне посилання, формулювання або довідку.

Післятекстові вправи служать головним чином для перевірки розуміння як прочитаного тексту в цілому, так і окремих його розділів. Вони мають на меті оцінити зміст та інформацію прочитаного наукового тексту з фаху. Такі вправи носять творчий характер і спрямовані не стільки на розвиток пам'яті, скільки мислення, розумових здібностей, логіки. Ці вправи можуть містити завдання, що контролюють розуміння змісту матеріалу, викладеного в тексті, розвивають уміння визначити основну і додаткову інформацію (наприклад, визначити, які речення відповідають змістові тексту, а які ні; знайдіть речення, в яких закладена основна думка тексту чи абзацу; знайдіть речення, в яких говориться про певні факти; поєднайте початок і кінець речень; поєднайте питання та відповідь тощо); що виявляють логіко-композиційні зв'язки в тексті, причинно-наслідкові відношення між явищами, які описуються в тексті (наприклад, складіть план тексту; визначіть ключове слово, фразу, речення в абзаці; перекажіть зміст, використовуючи ключові слова, фрази, речення; напишіть речення, що стосуються тексту, в їх логічній послідовності; розділіть текст на логічні частини та назвіть їх; запишіть запитання до тексту і задайте їх в логічній послідовності товаришам; виправте анотацію (резюме) до тексту; складіть план прочитаного; викладіть зміст тексту за планом тощо); що сприяють розвитку вміння висловлювати власні судження, своє ставлення до прочитаного, давати оцінку (наприклад, висловіть своє ставлення до тієї чи іншої думки, явища, твердження в тексті; яку додаткову інформацію можна використати на основі знань з інших предметів, щоб підтвердити чи спростувати певну думку, твердження в тексті; дайте власне визначення певного явища; підготуйте повідомлення за темою тексту з використанням додаткової літератури тощо).

Таким чином, запропонований комплекс вправ над оригінальними науковими текстами з фаху спрямовані на формування навичок читання (передтекстові вправи), а також на формування вмінь читання (післятекстові вправи). Вони сприяють організації та управлінню самостійною роботою студентів, а також формуванню їх умінь і навичок у цьому виді мовленнєвої діяльності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, ми розглянули основні види вправ та завдань з професійно орієнтованими текстами на іноземній мові, мета яких виробити у студентів навички читання літератури за фахом. Приведені види вправ безумовно не вичерпують усього розмаїття форм і методів роботи студентів при читанні текстів іноземною мовою. Багато питань розвитку навичок роботи з текстами за фахом ще чекають своєї розробки як в теоретичному, так і в практичному плані.

ПОСИЛАННЯ:

1. Барабанова Г.В. Методика навчання професійно-орієнтованого читання у немовних ВНЗ/ Г.В.Барабанова . – К.: Фірма «ІНКОС», 2005.-315с.
2. Жлуктенко Ю.О. Методика викладання іноземних мов у вищій школі/ Ю.О. Жлуктенко Ю.О. .- К.: Вища школа, -1971.- 222с.
3. Кравчук Г.В. Навчання професійно-орієнтованого діалогічного мовлення на основі текстів науково-технічної реклами/ Г.В. Кравчук // Іноземні мови.-2008 - №4.- С.54-57.
4. Кусько К.Ф. Лінгвістика тексту за фахом // Лінгводидактична організація навчального процесу з іноземних мов у вузі. Колективна монографія. – Львів:“Світ”, 1996. –134с.
5. Ляховицький М.В. Методика преподавания иностранных языков/ М.В. Ляховицький.- М.: Высшая школа, 1981. –. 153 с.
6. Тарнопольський О.Б. Методика навчання англійської мови на II курсі технічного вузу/ О.Б.Тарнопольський.- К.: Вища шк., -1993 - 167с.
- 7.Фоломкина С.К. Обучение чтению на иностранном языке в неязыковом вузе/ С.К. Фоломкина .- М.: Высшая школа, 1987. – 180 с.
8. English for Spesific Purposes. Nationa Curriculum for Universities: Програма з англійської мови для професійного спілкування під ред. С.Ю. Ніколаєвої.- К.: Ленвіт,-2005.-119 с.